

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Etenduskunstide osakond

Teatrikunsti visuaaltehnoloogia õppekava

Valguskujunduse eriala

Emil Kallas

VALGUSKUJUNDUSE LOOMINE TALLINNA LINNATEATRI

LAVASTUSELE „HARAKALE HAIGUS...“

Lõputöö

Juhendaja:

Liina Unt *PhD*

Kaitsmisele lubatud:

Viljandi 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. LAVASTUS	5
2. LAVAKUJUNDUS	7
3. EELTÖÖ.....	9
4. VALGUSKUJUNDUSE LOOMINE	10
4.1 Valguskujundus kui märgisüsteem ja tähenduste looja.....	10
4.2 Valguskujunduse põhiülesanded	14
4.2.1 Nähtavuse reguleerimine	15
4.2.2 Aja ja koha määratlemine	16
4.2.3 Lavapildi värvimine.....	18
4.2.4 Ruumi vormimine.....	20
4.2.5 Tähelepanu koondamine.....	21
4.2.6 Lavapildi kompositsiooni loomine	21
4.2.7 Rütmistamine.....	22
4.2.8 Stiili andmine.....	23
4.2.9 Meeleolu ja atmosfääri loomine	23
KOKKUVÕTE	25
KASUTATUD KIRJANDUS	26
LISAD	27

Lisa 1. Fotosid etendusest.....	27
Lisa 2. Riputusplaan üleval	33
Lisa 3. Riputusplaan all	34
Lisa 4. Legend	35
Lisa 5. Valgussuunad.....	36
Lisa 6. Piltide nimekiri (<i>Cue list</i>)	40
SUMMARY	42

SISSEJUHATUS

Minu loov-praktiline lõputöö seisnes valguskujunduse loomises lavastusele „Harakale haigus...“ mis esietendus Tallinna Linnateatri Taevalaval 15. märtsil 2014. aastal.

Konkreetne lavastus sai lõputööks valitud eeskätt seetõttu, et Paavo Piigi kirjeldatud mõte ja idee teha dokumentaalteatri žanrisse kuuluv lavalugu depressioonist, tundus põnev ja uudne lähenemine Tallinna Linnateatri kontekstis. Ühtlasi pidasin tiheda töögraafiku tõttu mõistlikuks jääda lõputööd sooritama Linnateatrisse, et vältida võimalikku ajapuuduse tekkimist lõputöö valguskujunduse loomisel.

Käesoleva töö eesmärgiks on kirjeldada ja analüüsida tööprotsessi ja meetodeid valguskujunduse loomisel „Harakale haigus...“ lavastusele. Valguskujunduse eesmäärke ja ülesandeid on lavastuses mitmeid ja nende väljatoomise ning analüüsiga ka peaaesjalikult selles kirjatöös tegelen. Töö stiililt püüan jääda võimalikult sisuliseks ja vähem tehniliseks, et mitte laskuda liialt spetsiifilistesse tehnoloogiatesse ja terminoloogiasse, mille lahtiseletamine võtaks liialt aega ja mille vajalikkus antud töö kontekstis ei ole ehk esmane. Nii tehnilisi kui ka sisulisi aspekte valguskujunduse loomisest toetab töö lõpus lisadena olev etenduse fotomaterjal ning dokumentatsioon.

1. LAVASTUS

Eesti Draamateatri „Varesele valu ...” ja Tallinna Linnateatri „Harakale haigus ...”, autorid ja lavastajad Paavo Piik ja Mari-Liis Lill, kunstnik Nele Sooväli, helilooja Andre Pichen, valguskunstnikud Priidu Adlas (Eesti Draamateatris) ja Emil Kallas (Tallinna Linnateatris). Mängivad Robert Annus, Piret Krumm, Britta Soll, Veiko Tubin, Henrik Kalmet ja Ursula Ratasepp. Esietendus 15. III Eesti Draamateatri väikeses saalis ja Tallinna Linnateatri Taevalaval.

Lavastuste kontseptsiooni ja sisu on arvustuses kenasti kokku võtnud Madli Pesti:

Mari-Liis Lill ja Paavo Piik on loonud lavastuse, kasutades Eestis harvaesinevat *verbatim*-meetodit, mis on üks dokumentaalteatri loomise viise (*verbum* – lad k sõna, pelk kõne; *verbatimim* – ingl k sõna-sõnalt). Lill ja Piik tegid eelmisel aastal 21 intervjuud peamiselt kahekümnendates ja kolmekümnendates aastates inimestega, kes on põdenud depressiooni ja sellest (enam-vähem) tervenunud. Intervjuudes rääkisid erisuguse taustaga inimesed oma eluloo lapsepõlvest kuni praeguse hetkeni, analüüsisid depressiooni põhjusi ning kirjeldasid haiguse kulgu, keskendudes eelkõige siiski tervenemisele. Sellisel viisil kogunenud materjal kirjutati üles sõna-sõnalt, täht-tähelt, jäeti sisse kõnekeele poolikud laused ja parasiitsõnad. Tuhat lehekülge materjali toimetati saajaks leheküljeks, kahes teatris korraga mängitavas lavastuses räägitakse kokku neljateist lugu. Ka vormiliselt on lavastajad Lill ja Piik teinud midagi erilist: nad on loonud samal meetodil kaks erisugust lavastust kahes teatris, mida mängitakse sama kuueliikmelise trupiga üheaegselt Eesti Draamateatri väikeses saalis ja Tallinna Linnateatri Taevalaval. Trupp liigub kahe teatri vahel, ent kuidas täpselt, on põnevam teatris ise järele vaadata (Pesti, M. 2014. Eesti Kultuurileht „Sirp“ Nr. 14).

Verbatim-teater on rohkem levinud ingliskeelses teatriruumis ja Eestis ei ole see laiemat kasutust leidnud. Meil on mõne üksiku erandliku tegija kõrval dokumentaalteatri meetodeid rakendanud eelkõige Merle Karusoo. Dokumentaalteatrit iseloomustab tegelemine allasurutud kogukonna teemadega, mida käsitletakse ka „Varesele valu” ja „Harakale haigus...” lavastustes: sellistes lavastustes käsitletakse teemasid, mis ei ole iga päev ajalehtede esiküljel või õhtustes

teleuudistes, teatritegijate eesmärk ongi varjatud probleemidele tähelepanu pöörata. On teada, et depressioon on kogu maailmas üks peamisi töövõime kaotuse põhjusi ja raske on ette kujutada inimest, keda depressiooniteemalised lavastused kas otseselt või kaudselt ei puudutaks. Üks dokumentaalteatri – ka Lille ja Piigi lavastuste – eesmärke on anda publikule laiemaid teadmisi probleemist ning osutada konkreetsetele lahendustele.

Madli Pesti arvab oma arvustuses, et nende kahe depressiooniteemalise lavastuse „kõigi puudutamine” pole seekord saavutatud mitte üldrahvalikule populaarsuspedaalile vajutades, vaid eelkõige teema kunstiliselt kõrgetasemelise teostuse ning erilise tekstiloomemethodiga (Pesti, M. 2014. Eesti Kultuurileht „Sirp“ Nr. 14).

2. LAVAKUJUNDUS

Lavastuskunstnik Nele Sooväli lõi „Harakale haigus...“ lavastusele Tallinna Linnateatri taevalaval realistliku lavakujunduse – kahekorruselise nukumaja. Realistliku all pean silmas stiilivõtet, mille puhul vormi, värve, ruumi jne. kasutatakse nii, et on rõhutatud nende vastavust tegelikkusele ja tavapärasele visuaalsele kogemusele. Tegemist on võrdlemisi mastaapse lavaehitisega mille taolist tihti *Black-box*¹ tüüpi lavaruumi ei ehitata. Samuti mõjus lavakujundus veidi klišeeliku lahendusena, kuid ilmselt peitub sellise esmamulje põhjus sellesama realismi võtestiku kasutamises – paljunähtud majade, ruumide ja muude tavapäraste elementide nägemine teatriruumis ei ütle esmapilgul midagi olulist ja tundub ühtlasi kohe ka kulunud lahendusena. Küll aga, asudes mõtetes lavastuse sisu (teksti ja tegelasi) lavakujundusega siduma, tuleb nõustuda Madli Pesti arvustuses kirjutatuga: „Kunstnik Nele Sooväli on valinud stsenograafilised lahendused väga täpselt vastavalt lavastuste taotlustele. [---] Tallinna Linnateatri variandile on Nele Sooväli loonud äärmiselt sobiva, ka väikest üllatust sisaldava kujunduse. Armas, pastelne, pehmete mänguasjadega turvalisust õhkav lapsepõlvekodu loob ainuõige fooni selleks, kuhu lavastusega lõpuks tahetakse jõuda (Pesti, M. 2014. Eesti Kultuurileht „Sirp“ Nr. 14).

Lapsepõlvest ja selle olulisusest ning mõjutustest meie edasisele elule on „Harakale haigus...“ lavastuses tõepoolest palju juttu ja sisulise (nii tekstilise kui psühholoogilise) ning visuaalse poole ühendamisenä tundub selle kujundi lavaletoomine olevat õigustatud. Samuti ei ole tegemist ainult ja üdini nukumajaga (millele viitavad küll tugevalt ehitise kujust tingitud üldine mulje ja allkorrusel asuv mänguasjadega täidetud lastetuba). Lisaks mainitud lastetoale allkorrusel on ülemisel korrusel kaks erinevat ruumi (tegevuspaika) – elutuba, või pigem tudengi eluruum (arvestades Britta Solli kehastatud tegelaskuju – taotluslikult täpne), ja kontoriruum (samuti arvestades Ursula Rataseppa kehastatud tegelaskuju – taotluslikult täpne).

¹ Lihtsam, ilustamata, tavaliselt ruudu või ristkülikukujuline, tihti väiksemõõdulisem mustade seinte ning tasapinnalise põrandaga teatriruum.

Kõik kolm tuba on täidetud realistlike (ehk isegi hüperrealistlike) esemetega – alumises lastetoas mõned mööbliesemed ja palju mänguasju, ülemises elutoas diivan, raamaturiiul, tugitool ja väike laud, kontoriruumis sellele omased elemendid – kirjutuslaud, tool, dokumendiriiv. Kõikides ruumides on muidugi ka hulganisti iseloomulikke väiksemaid esemeid, mis aitavad vaatajal mõista konkreetseid ruume soovitud suunas. Elementidest mis otseselt valgusesse puutuvad, on tubades kõikidele tuttavlikud lambid – lastetoas kaks laualampi ja üks laelamp, elutoas üks põrandalamp, kontoriruumis üks laualamp ja valgusallikaga gloobus. Lampide kasutamine stsenaariumis on tihti valguskujundajale suureks abiks: lambist tuleva valguse värvustemperatuuri saab jäljendada teatrivalgustitega ning seeläbi luua kogu ruumi valgustuse esteetika sellest tulenevalt, või vastupidi – teatrivalgusega hoopis teistes toonides valgustatud ruumis on lambivalgus kontrastiks ja muudab ruumi valgust huvitavamaks.

Lava- ja valguskujunduse seisukohalt on väga olulised nukumajal olevad aknad: ülemistes tubades kummaski üks katuseaken ning alumises toas kolm ruutudega akent. Esimesel tehnikanõukogul oli kunstniku nägemuses nukumaja kinnine ning ilma akendeta. Kuna sellise kinnise (kolmest küljest suletud ja vaid ühest küljest avatud) lavakujunduse puhul on niigi valgustamine (vähete valgussuundade võimaluse tõttu) raskendatud, jõudsi siiski kokkuleppele, et akende olemasolu on valguskujunduslikust aspektist vajalik. Siinkohal tuleb nõustuda lavastuskunstnik Lilja Blumenfeldi öelduga: „Hea lavavalgustuse eelduseks on selline lavaruum, mis juba eos sisaldab selleks võimalusi; vaja on mitmesuguseid avaasi, uksi, aknaid, pragusid, kraave, uurdeid, lehtreid, tunnelid jms. Lavauniversum peab olema sama auklik, kui universum mis meid ümbritseb (Küla, M. Pihlak, L. Unt, A. Unt, L. 2005, lk 26). Osalesime kolleeg Priidu Adlasega (valguskujundaja „Varesele valu...“ lavastusel Draamateatris) tehnilistel koosolekutel (lõpliku lavakujunduse kavandite esitamisele eelnevad koosolekud) mil lavastuskunstnik lavakujunduse plaane tutvustas ning seetõttu oli ka võimalik lavakujunduslikult kaasa rääkida ning eelpool mainitud muudatusi veel lavajoonistesse sisse viia.

Kokkuvõtlikult öeldes, on „Harakale haigus...“ lavakujundus valguskujunduse seisukohalt mitte just kõige sõbralikum, kuid mitte ka ületamatult keerukas. Probleemaatiliseks osutus ülemisel korrusel asuvate näitlejate eestvalgusega valgustamine nukumaja kõrguse tõttu (halb valguse langemisnurk ning kohati mitte ulatumine näitleja silmadeni). Kõige optimaalsem eestvalguse nurk on 45 kraadi, ei jäta silma alla varje (Vaigur, M. 2011, lk 28). Samuti olin valguskujundajana pisut hädas täistoonidega värvitud tapeetidele langeva valgusega, mis erinevate värvifiltrite kasutamisel muutis värvest ettearvamatus suunas.

3. EELTÖÖ

Alustasin „Harakale haigus...“ lavastuse töörühmaga (eeskätt lavastajatega) koostööd umbes prooviperioodi keskel ja kuu aega enne lavaproovide algust. Lavastuse tarbeks oli loodud veebikeskkond, kus sai hoida silma peal lavastusprotsessi arengutega – lavastajate mõtete ja kommentaaridega, muudatustega tekstis ja lavalises tegevuses, proovigraafikul jne. Füüsilisel kujul ei olnud tekstiraamatut otstarbekas prooviprotsessis teha, kuna tegemist on intervjuueritavate öeldu sõna-sõnalt kirjapandud materjaliga siis näitlejad muutsid seda endale suupärasemaks ja seeläbi oli tekst pidevas muutumises, samuti ei olnud kuni lavaproovide alguseni selge, millises järjestuses ja millisel kujul tekste laval ette kantakse. Eeltööna kohtusin paar korda lavastajatega mil arutasime põgusalt lavastuse sisu üle. Antud uuslavastuse valmimise protsess erines paljuski tavapärasest teatripraktikast, mil on näiteks kindel dramaturgia ja autori poolt antud märkused ning juhised. Peale näitlejate teksti puudusid kõik teised lavastusele omased komponendid ning struktuur, need selgusid järkjärgult alles prooviperioodi käigus. Valguskujundajal ei ole sellises tööprotsessis eeltööna väga paljust kinni hakata, lavastuse ülesehitus on paljuski ideetasandil ja pidevas muutumises ning selle realiseerumist või mitterealiseerumist katsetatakse alles lavaproovides. Vaatamata sellele, pean ka sellise uuslavastuse loomise protsessi juures oluliseks valguskujundaja võimalikult vara protsessi kaasamist (mis konkreetsel juhul oli ikkagi võrdlemisi hilises staadiumis). Nõustun siinkohal lavastuskunstniku Vladimir Anshoni ilmetava arvamusega: „Esimestes lugemisproovides käimine on alati olnud kasulik ideede leidmise või täpsustamise seisukohast, kuid lausa hädavajalik on see ühise loomingulise atmosfääri loomiseks“ (Küla, M. Pihlak, L. Unt, A. Unt, L. 2005, lk 14). Minu varasem kaasatus oleks aidanud kindlasti kaasa paremale suhtlusele ning usaldusele lavastajatega, arvestades asjaolu, et ma ei olnud Mari-Liis Lille ega Paavo Piigiga varasemalt kokku puutunud. Samuti oleks ära hoidnud olukorra, kus näitlejad lavaproovide alates ei teadnud, kes nende lavastuse valguskujundaja on. Kuna palju laval toimuvast oli olnud lavastaja ning näitlejate ühislooming (vahesketšid) ja mille toimimisel või mittetoimimisel on suur osatähtsus toetavatel lavastuse komponentidel nagu valgus ja heli (ja mille osatähtsust lavastajad ja näitlejad ka rõhutasid), oleks olnud toredam alustada lavaproove minu ja näitlejate vahelisest seisukohast vaadates rohkem usalduslikumast positsioonist. Lavastajad ning näitlejad

pidasid oluliseks sketšide mõjususe loomisel valguskujunduse ja helikujunduse panustamist peamiselt atmosfääri ning aja ja koha määratlusse.

Seega, aktiivsem tööperiood algas minu jaoks lavaproovide algusega, kaks nädalat enne esietendust. Esimese nädala lavaproovide käigus formuleerus täpsemini näitlejate lavaline tegevus ning lavastuse struktuur. Põhiline ülesehitus näeb „Harakale haigus...“ lavastuses välja järgmine: näitlejad esitavad monolooge (nii laval kui videopildis), esimeses vaatuses on monoloogi esitav näitleja üksi, teises vaatuses on laval kõnelejad nii üksi kui mitmekesi. Monoloogide vahel leiavad aset vaheketšid lavalise tegevuse näol või videopildis (katked filmist „Kevade“).

Lavastajate ainuke soov mulle kui valguskujundajale oli, et nukumaja näeks võimalikult ilus välja. Ilu on väga subjektiivne mõiste ja võib tähendada eri inimestele väga erinevat, ilmselt üks laiemalt tsiteeritud ilu mõiste definitsioone tuleneb teoloog-filosoof Aquino Thomaselt, kelle määratluse kohaselt on ilu see, mis annab rõõmu oma välimusega ja mille puhul on täidetud kolm tingimust – terviklikkus, proportsioonid, selgus (Maritain, J. 1974, lk 42). Kindlasti ei ole ka see määratlus täpne (erinevad inimesed tunnevad ka rõõmu erinevalt), kuid lavastajatega vesteldes mõistsin, et nad soovivad eredalt välja valgustatud ja mitmete värvitoonidega rikastatud lavaruumi. Selle soovi taotlus tulenes asjaolust, et näitlejad esitavad laval tõsielulisi lugusid depressioonist ja ka selle raskeimatest avaldumisvormidest, töötaks stsenograafia ja valguskujundus lavastuse sisu mahendava ning leevendava vahendina. Rohkem sisulisi ja esteetilisi soovitusi ja märkusi valguskujunduse osas mulle ei antud ning sain lavaproovide käigus nähtuga paralleelselt valguskujundust oma nägemuse järgi looma hakata.

4. VALGUSKIJUNDUSE LOOMINE

4.1 Valguskujundus kui märgisüsteem ja tähenduste looja

Et selgitada mõningaid lähtekohti ja otsuseid, mida valgust kujundades teen teadlikult ja/või alateadlikult ning mistõttu kirjeldan ja analüüsin mõningaid valguskujunduslikke aspekte nii ja mitte teisiti, tuleb siinkohal tuua välja mõned mõttekäigud mis annavad võimaluse lugeda valguskujundust kui märgisüsteemi ja tähenduste loojat. Klassikaline teatrisemiootika käsitleb teatrietendust kui semiootiliselt heterogeenset teksti, milles valguskujundus kujutab endast osa tervikust, ühte paljudest alatekstidest.

Teatrietendus kui näitlejate tegevuse, sõnalise teksti, dekoratsioonide, rekvisiitide, heli- ja valguskujunduse süntees kujutab endast eri tüüpi ning eri tinglikkuse astmega märkidest koosnevat keerulist teksti (Lotman, J. 1990, lk 168). Asjaolu, et loetletud alatekstit liituvad kõrgemal tasandil üheks tekstiks, ei välista neis toimuva kodeerimisprotsessi erinevust. [---] Lavatekst kujuneb äärmiselt suure hulga faktorite koostoimes, ja teksti struktuuri destabiliseeriv aktiivne individuaallooming avaldub paljudel tasanditel ning paljude eri eesmärkidest ja printsiipidest juhinduvate inimeste tegevuses (*ibid*, lk 176). Kuigi olen veendunud, et valguskujundus tänapäeva teatris on võimeline konstrueerima ja edastama palju iseseisvaid märke ja tähendusi, võib ka väita, et erinevad märgisüsteemid toimivad vaid ühtsuses, üksteisele toetudes. Sel juhul avaldub valguskujunduse semantika peamiselt siiski seoses teiste märgisüsteemidega, nagu näitleja tegevusega laval, sõnalise teksti, dekoratsioonide, rekvisiitide ja helikujundusega. Nii omistab „Harakale haigus...“ lavastuse valguskujundus emotsioone loova ja sündmustikku kommenteeriva funktsiooni seoses näitlejate tegevuse ning antava tekstiga: näiteks telemängu sketšis (mängijad peavad ära arvama küsimuse õige vastuse) mil liikuv valgus (kasutades intelligentseid valgusteid²) loob põnevuse emotsiooni ja kommenteerib sündmustikku – vale vastuse korral valgustub lavapilt punase koloriidiga, mille keelava, ohtu

² Intelligentsed valgustid viitavad mõistena valgusti automaatilistele ja mehaanilistele omadustele, mis annavad võimaluse valgusti automatiseeritud liigutamiseks, värvi muutmiseks, valguspunkti kuju muutmiseks jne.

väljendava ja millegi ebaõige märgi õpime selgeks juba lapsepõlves (näiteks kasvõi valgusfoori punase värvi puhul). Õige vastuse korral kommenteerib aktiviseerunud liikuv ja vilkuv valgus sündmustikku ja tekitab vaatajas emotsiooni, mis sarnaneb inimese tundele mis tekib, kui saavutatakse lahendus või „võit“ mingi probleemi (käesoleval juhul küsimuse) üle. Samuti suudab valguskujundus edasi anda tegelase erinevaid psühholoogilisi tasandeid ja meeleolusid: näiteks, valgusküllane ja mitmevärviline lastetuba esimeses vaatuses ilmestab lapsepõlve rõõme, kõikidest akendest tulev oranž, peaaegu punane valgus aga annab märgi ebakõlast, psühholoogilisest häirest tegelastes. Valguskujundus täidab või toetab lavakujundust: toob soovitud elemendid nähtavale ja loob vaatajas nendega seotud konnotatsioone. Määratleb ruumi ja kohta: näiteks sketšis „sõda“, kus koha määratlusena toimib valgus, mis jäljendab puude vahelt tulevat kuuvalgust ning annab märgi, et tegevustik leiab aset metsas. Valguskujundus markeerib erinevaid aegruume: teises vaatuses akendest ruumi langev sinakam valgus annab märgi õhtusest ajast, kollasem koloriit hommikusest või päikeseloojangu valgusest.

Dokumentaalteater on žanriliselt üks lähedasemaid realismi taotletavatest teatrivormidest: käsitletav temaatika on ühiskonnas reaalselt esinev nähtus, näitlejate mäng mõjub psühholoogiliselt väga realistlikult, lavastuse ülesehitus on tagasihoidlik (ei toimu pöördelisi muuteid lavastuse arengus ja tegelastes), lavavisuaal on sarnane inimese tavapärase visuaalsete kogemustega. Seetõttu muutub eriti aktuaalseks rääkida ka lavastusest ja selle komponentidest kui sekundaarsest modelleerivast süsteemist, lähtudes Tartu-Moskva semiootikakoolkonna (peamiselt J. Lotmani materjalidele tuginedes) teooriast: Modelleeriv süsteem on elementide ja nende ühendamise reeglite struktuur, mis on tunnetamise, teadvustamise või korrastamise objekti koguvõldekonna fikseeritud analoogia seisundis. Järelikult on kunst (antud teema puhul teatrikunst, kitsamalt valguskunst) alati tegelikkuse (objekti või subjekti) analoog, mis on tõlgitud antud süsteemide keelde. Järelikult on kunstiteos alati tinglik ja samas peab ta olema intuiitiivselt teadvustatud kindla objekti analoogina, s.t. ta peab olema üheaegselt „sarnanev ja „erinev“ (J. Lotman 1990, lk 9).

Peaaegu kõik kultuurid on õppinud interpreteerima valgust kui märki seoses aja liikumisega päevas ja aastaaegade vaheldumisega (peamiselt päikese, kuid ka kuu liikumisega) ja sellest tulenevalt on valgus omistanud veel palju erinevaid sümboleid ja tähendusi.

Teatri kontekstis kasutati päikesevalgust oskuslikult ära juba antiikajal, mil etenduste toimumine oli otseses sõltuvuses päeva pikkusest. Samas peeti riitusi öisel ajal tõrvikuvalgel, millest võib

välja lugeda, et üleloomulike jõududega suhtlemist peeti vajalikuks toimetada just ööpimeduses ja mitte päevavalguses. Põhjuseks ilmselt seosed valguse ja varjuga ning päeva (kui kõige loomuliku jaoks) ja öö opositsioon. Sealt pärineb ka meie soov kasutada hämaramat laadi (õudus, teispoolsus jne.) tegevuste väljenduseks laval tihti öist valgust ja ebaloomulikust lisavaid valguse suundi (nt altvalgus).

Siiski, valgust kui märki ja/või valguse kasutamist kui sekundaarselt modelleerivat süsteemi võib vaadelda alles selle kolimisest väljakutelt/väliteatritest siseruumidesse, kuna sealt alates on tekkinud vajadus ja soov luua lavavalgusega tegelikkuse maailma analoog. Peamiseks ja tavapärasemaks sooviks oli lääne teatri algusaegadel ja tihti ka nüüd sellesama päeva liikumise analoogia tekitamine – nii ikoniseeribki (Charles Sanders Peirce'i märgiteooria järgi) kollane valgus laval hommikut, heledam kollane valgus keskpäeva, punane-oranž valgus päikeseloojangut ning sinakas külm tonaalsus öist olustikku ja/või kuuvalgust. Lisaks neile, tegelikkusest pärinevatele ilmingutele võib neile omistada ka loomulikult muid tähendusi, mis võivad tuleneda vastavast kultuuriruumist milles etendus aset leiab või etenduse kontekstist lähtuvalt. Nii võib lava kohal sirav kollane prožektor tähistada hoopis apelsini või tegelaste helget meeleolu, paremalt tulev päikeseloojangu sarnane valgus aga hoopis tulekahju, kuuvalgus aga surma kohalolu või traagikat tegelaste hinges. Olenevalt kuidas tõlkimine konkreetseesse kunstiliigi keelde on õnnestunud, samuti võivad meie kujutlused (tähhendused) neist muutuda ja erineda. Olgu siinkohal siiski öeldud, et Peirce'i teooria on saanud ka palju kriitikat: Umberto Eco ütleb, et Peirce'il on pelgalt visuaalse sarnasuse teooria näol tegemist naiivse kontseptsiooniga, kuna ikoonilisus on kultuuriliselt kodeeritud ning on seeläbi palju keerulisem ning seotud paljude teiste teguritega (Sebeok, T. 1994, lk 104).

Lotman kirjutab, et arusaamist võimaldab kõigepealt asjaolu, et nii lavastuse loojad kui ka vaatajad kuuluvad ühte ajaloolis-kultuurilisse epohhi ja on seetõttu vältimatult lülitatud üldistesse sotsiaalsesse, kultuurilistesse ja psühholoogilistesse koodidesse. Nii tõlgendab minu loodud päikese või kuuvalgust ilmselt kogu vaatajaskond üheselt, ebaselgemate ja minu enda interpretatsioonist millegi kohta (näiteks tegelaste psühholoogilist seisundit toetav) väljendavat valgust ei pruugi vaatajaskond mõista üheselt või jääb see kogunisti kõigile kättesaamatuks. Pille Jänes kirjutab oma magistritöös: „Vaatajaskond teatris ei kujuta endast ühtset massi; ta on kogum indiviide, kes võtavad etenduse detaile vastu täiesti erineval viisil. Võimalike kaasaegsete tõlgenduste otsingul ei saa lavastaja ega kunstnik kunagi ette näha etenduse tegelikku retseptsiooni. Mitte alati ei osutu pakutavad illustratiivsed lahendused õnnestunuks, sest nähtavas

lavamaailmas, mis paikneb kusagil sümboli ning unenäo piirimail, on need sageli väärti mõistetavad“ (Jänes, P. 2007, lk 60). Samuti võib kahtluse alla seada kogu ainult märkidel ja tähendustel põhineva etenduse analüüsi: Luule Epner kirjutab oma artiklis tuginedes Tadeusz Kowzani teooriale, et teatrimärkidel on semantiline, esteetiline ja afektiivne (emotsionaalne) väärtus. Ei ole õige taandada etenduse analüüs ainult semantikale. [---] Nii võib märk olla tugeva emotsionaalse laenguga, ent semantiliselt vaene ja esteetiliselt üheplaaniline (näiteks punane valgus tulekahju märgina); või esteetiliselt atraktiivne, samas lihtsa semantikaga ja erilise emotsionaalse sisuta (näiteks toretsev kuningannakostüüm) jne. Ka vaataja võib olla tundlikum kord ühe, kord teise tahu suhtes või erinevad vaatajad erinevate tahkude suhtes – kes otsib tähendusi, kes elab tundeliselt kaasa, kes tahab silma- ja kõrvamõnu (Epner, L. 2002, lk 122-123).

On võimalik eraldi vaadelda valguskujunduse ülesandeid lavastuses ja tuua välja peamised nähtused, mis muudavad valgustuse tähendust, ehk siis muudavad valgustuse tähenduslikuks:

Valgustugevus - valguse intensiivsus pimedast kuni täisvalguseni.

Värv - valguse värv täiendab või asendab lavakujunduse värvilahendust.

Valguse suund – liikumine – valgusvihu/punkti suuna muutumine.

Valguse kvaliteet ja iseloom – selge või hajus, tekstureeritud jne.

4.2 Valguskujunduse põhiülesanded

Valguskujunduse loomisel lähtusin valguskujunduse kümnest põhiülesandest, mis on välja toodud Viljandi Kultuuriakadeemia valguskujunduse õppejõu Margus Vaiguri poolt loengukonspektis: nähtavuse reguleerimine, aja ja koha määratlemine, lavapildi värvimine, ruumi vormimine, tähelepanu koondamine, lavapildi kompositsiooni loomine, rütmistamine, stiili andmine, meeleolu ja atmosfääri loomine, sisulise tühjuse varjamine (viimase ülesandega antud lavastuse puhul tegeleda ei tulnud).

4.2.1 Nähtavuse reguleerimine

Nähtavuse reguleerimine on valguskujunduses praktiline funktsioon, mille ülesanne on tagada laval toimuva ja laval oleva nähtavus ning mittednähtavus.

Põhiliseks lähtekohaks ja aluseks nähtavuse reguleerimisel sai mõttekäik, et kuna näitlejate monoloogid on võrdlemisi pikad ning sisutihedad, on valguse ülesanne aidata vaatajal näitlejat hästi näha. Kuna nägemistajul on võrreldes teiste meeltega suurim tunnetuslik tähtsus, siis nähtavuse reguleerimisest oleneb vaataja arusaamine laval nähtust ja kuuldust ning konkreetsel juhul kindlasti ka vaataja tähelepanu- ja keskendumisvõime pikemat monoloogi jälgida ja sellesse süveneda.

Lavakujunduse ja selle elementide nähtavuse reguleerimisel lähtusin mõttest, et igal lavaruumi paigutatud objektil on oma funktsioon ja olulisus lavastuse kontekstis ja lavastuskunstnikul on igati õigus eeldusele, et tema loodud lavakujundus ning lavaruumi paigutatud objektid on vajalikul hetkel vaatajale nähtavad. Olulisemate lavakujunduslike elementide spetsiaalne esile tõstmine on loomulikult kokkulepete küsimus ning eeldab head koostööd ning üksteise mõistmist lavastuskunstniku ja valguskujundaja vahel. Olulisemateks elementideks osutusid lastetoas olev käokell mille nähtavust toetasin spetsiaalse kohtvalgusega, teises vaatuses raadio, mis tingis ühe profiilprojektor³ ning ühe valgussuuna lisandumise.

Pidasin oluliseks nähtavuse reguleerimisel tegeleda lavakujunduse nähtavuse ja näitleja nähtavuse omavahelise suhtega. Proovisin valgust kujundada nii, et näitleja oleks vajalikel hetkedel siiski fookuses ja lavakujundus ei muutuks liialt nähtavaks ehk üleliigselt ja põhjendamatult tähelepanu püüdvaks. Erilist tähelepanu nõudis see esimeses vaatuses kahe tegelaskuju puhul, kes esitasid teksti peamiselt eeslaval ja mitte nukumajas sees (nagu teised tegelased). Kuna lavastajate sooviks oli, et ka nendel juhtudel oleks nukumaja alumine korrus säravalt nähtav, siis püüdsin teha nii, et eeslaval oleva näitleja taustal särav lastetuba ei muutuks vaataja fookust ja mõtet liialt eemale juhtivaks asjaoluks. Nähtavuse reguleerimine oli oluline/vähemoluline ka monoloogide vahel olevate lavaliste sketšide valgustamisel. Kuna sketše oli erinevaid, nii sõnalis kui mittesõnalis, siis vastavalt sellele sai teha ka vähem näitlejavalgusele ja rohkem ruumi loomisele keskendunud valguse reguleerimist.

³ Profiilprojektor³ eripäraks on võimalus muuta punkti suurust ning seda hajutada ning teravustada. Valguspunkti saab lõigata spetsiaalse nelja noa abil soovitud nurgeliseks kujundiks.

4.2.2 Aja ja koha määratlemine

Valguse ülesanne on jäljendada valgustingimusi, mille abil on võimalik viidata tegevusajale ja kohale.

„Harakale haigus...” lavastuse puhul ei saa rääkida tegelikult kindlast ajast või selle edasiandmisest valgusega ja aja määratlus ei ole selle lavastuse puhul ka oluline. Küll aga on sellisel juhul valguskujundajal võimalus aega (enamasti aega ööpäevas) ise oma voli järgi määrata ja selle võimaluse ma ka ära kasutasin. Esimeses vaatuses seda vajadust ei tekkinud, kuna monoloogid olid kas eeslaval või eredalt välja valgustatud lastetoas, kus viiteid ajale teadlikult tekitada ma ei üritanud. Küll aga teises vaatuses, mil vaatajatele avaneb nukumaja teine korrus (esimeses vaatuses on see riidega kinni kaetud ja täidab videoekraani rolli) ja kogu nukumaja valgusesteetika muutub realistlikumaks ja mängu astub ka valguskujunduse aja määratluslik omadus. Valgusesteetika realistlikumaks muutmisel pean silmas reaalses elus tihedamini esinevate (ja seeläbi vaatajale tuttavlike) valgustingimuste loomist: ruumi valgustamisel vähem erinevaid ja reaalses ruumis harva esinevaid koloriite ning valguse suundi, rohkem inimese tavapärastele visuaalsetele kogemustele sarnanevaid valgustingimusi. Vaataja visuaalne ja heliline äratundmine põhinevad objekti või selle kujutise teatavatel meelelistel omadustel mille reprodutseeringu vaataja (taotlusel) ka ära tunneb. Kõige paremaks võimaluseks aja viitamiseks olid loomulikult igal toal olevad aknad. Pille Jänes kirjutab oma magistritöös, et aknaid ja uksi kasutatakse lavakujunduses sageli rõhutamiseks nii ühendust kui eristust reaalse ja fiktsionaalse vahel (Jänes, P. 2007, lk 18). Akende tagust ja akendest ruumi sisse vastava koloriidiga valgustamisel viitan „Harakale haigus...” lavastuses kindlale ajale ööpäevas. See, et ma soovitud ajahetke edasiandmiseks tekitan kindlad valgustingimused ja see, et vaataja seda just selle ajahetkena ka tõlgendab, on seletatav rääkides valguskujundusest kui sekundaarsest modelleerivast süsteemist, mil loodud valgustingimused lavaruumis on tegelikkuse analoogia seisundis. Samuti seletab Charles Sanders Peirce'i märgiteooria seda kui ikoonilist märki, millel on tähistatavaga (tegelike valgustingimustega mingil ajahetkel ööpäevast) tajutav visuaalne sarnasus.

Alumise (lastetoa) puhul valisin akendest läbi valgustamiseks sellised värvifiltrid, tänu millele saaks ühest maja suunast tekitada kuuvalgust ja teisest suunast päikese tõusu ning loojangu valgust. Potentsiaalse kuuvalguse filtri otsingul seadsin selle kriteeriumiks veel selle, et vastav värvifilter peab väljendama kõrgel valguse intensiivsusel ja teiste valguste koosmõjul päevast, helesinise taeva peegelduse muljet, ja madalal intensiivsusel viidet kuuvalgusele. Ülemisel

korrusel asuvas Britta Solli mängitava tegelase tegevuspaigas – väikeses elutoas, püüdsin aja määratlusel jätta õhtuse aja muljet. Selle viitamiseks filtreerisin aknast tупpa paistva valguse hallikas-siniseks ning see lubas hea kombinatsioonina ülalt tuleva (laelambi valgust jäljendava) ja põrandalambist tuleva valgusega luua taas õhtusem, väiksema intensiivsusega soojades toonides tubane valgus. Ursula Rataseppa tegelaskuju tegevuspaiga – kontoriruumi valguskujunduses püüdsin aja määratlemisel jätta päevase aja muljet, sellest tulenevalt filtreerisin aknast tuleva valguse enda nägemuse kohaselt päevaseks valguseks.

Kui tegevuspaigad nukumaja erinevate ruumide näol on juba ilma valguse kaasabita lavakujunduslikult selged (lastetuba, elutuba, kontoriruum), siis koha määratlemine valgusega muutus oluliseks vahesketšide valgustamisel.

I sketš: Kullimäng.

Sketši sisuks on kulli mängivad lapsed (Piret Krummi, Veiko Tubina ja Hendrik Kalmeti kehastuses). Püüdsin valguskujunduslikult tekitada lavalist pilti, mis viitaks maja ees olevale päikesepaistelisele mänguplatsile.

II sketš: Telesaade

Toimub kolme mängijaga telesaade. Valgusesteetika loomisel võtsin ülesandeks jäljendada kaasaegse LED-tehnoloogia ja intelligentsemate valgustite valgusvõimalusi: spetsiifilist koloriiti ning valguse liikumist. Eesmärgiks luua vaatajas viide ja analoogia mõne tänapäevase teles oleva *shows*aatega.

III sketš: Sõda

Sketšis on tegelased (Robert Annus ja Britta Soll) sõjatandril ning sõdivad (imiteerivad automaatrelvadest tulistamist) kujuteldavate vaenlastega. Koha andmiseks tegin valguskujundusliku lavapildi, kus profiilvalgusti ees *gobo*⁴ kasutades püüdsin luua muljet, et tegevuspaik on metsas ning tegelastele langeb puude vahelt kuuvalgus (öine aeg).

⁴ *Gobo*- lasertehnoloogial välja lõigatud (metallist *gobo*) kujutis mida soovitakse kujutada.

IV sketš: Aastavahetuse pidustus

Laval olevad tegelaskujud joovad klaasidest sampanjat ning tähistavad uue aasta vastuvõttu keskööl. Sketš järgneb koheselt eelmisele (kolmandale) ning on mõtteliselt sellega seotud, seetõttu kasutasin sarnast valgust mis kolmandas sketšis, sooviga jätta koha määratlusena mulje välistingimustest ja kuuvalgest ööst.

V sketš: Depressiooni *playlist*

Tegevustikuna ärkab hommikuses lastetoas Robert Annuse tegelaskuju ning alustab päeva oma toimetustega. Sketši aja ja koha määratlemine oli juba lavastuslikult paigas – hommik Robert Annuse eluruumis (laval alumises lastetoas) mille viiteks on äratushelin (helikujunduses) tegelase telefonist ja voodist virguv tegelane. Aja määratlemiseks toetasin seda aknast tuleva hommikuse päikesevalgusega. Hommikuse päikesevalguse kujutamine kollase koloriidina ning madalama valgussuunana on seletatav Charles Sanders Peirce'i märgiteooria järgi kui ikooniline märk, millel on tähistatavaga (hommikuse päikesevalgusega) tajutav visuaalne sarnasus (Orav, K. 2012).

VI sketš: Lähedus

Laval leiab aset Robert Annuse ja Britta Solli tegelaskujude omavaheline sõnadeta suhtlus (embamine), millega püütakse edasi anda inimestevahelise läheduse vajalikkust ja olulisust. Aja ja koha määratlemiseks kasutasin sooja valgust, mis viitaks õhtusele loojuva päikese valgusele, aluseks seesama tajutav visuaalne sarnasus tegelikkuses loojuva päikese valgusega.

4.2.3 Lavapildi värvimine

Lavapildi värvimine kujutab endast lavakujunduse värvilahenduse täiendamist või asendamist. Värvidele omistatud tähendused võimaldavad luua tähendusi lavastuse kontekstis.

[---] Ehkki omavahel kombineerida saab kõiki värve, sobivad kokku, rõhutavad mingite toonide spektraalseid omadusi ning panevad üksteist parimal viisil visuaalselt kõlama vaid teatud toonid kooskõlas teatud toonidega (Jänes, P. 2007, lk 48)

Värvide kasutamine „Harakale haigus...“ valguskujunduses aitas kaasa erinevate tegevuskohtade ja aja määratlemisel, atmosfääri ja meeleolu loomisel, näitleja valgustamisel ja dekoratsioonide elavdamisel.

“Harakale haigus...” valguskujunduses kasutatud toonid (värvifiltrid) ja nende funktsioon ning eesmärk lavastuses on ära toodud alljärgnevas tabelis:

FILTER	FUNKTSIOON JA EESMÄRK
Lee 169 Lilac tint	Eestvalgus. Eesmärk näitleja nähtavaks tegemine.
Lee 719 Colour Wash Blue	Otse ülalt valgus, eestvalgus, külgvalgus. Eesmärk näitleja nähtavaks tegemine külma valguse tonaalsusega, näitleja modelleerimine nii ülalt kui külgvalguse suunana, koostöös soojade toonidega.
Lee 161 Slate Blue	Eestvalgus, külgvalgus. Eesmärk näitleja modelleerimine ja välja valgustamine, kuuvalguse tekitamine, lavakujunduse värvimine.
Lee 201 Full C.T. Blue	Külgvalgus, tagantvalgus. Eesmärk näitleja modelleerimine ja välja valgustamine, ruumi loomine.
Lee 205 Half C.T. Orange	Tagantvalgus, eestvalgus, külgvalgus. Eesmärk päikesevalguse märgi edasiandmine, atmosfääri loomine, elutoa raamaturiiuli toonimine.
Lee 206 Quarter C.T. Orange	Eestvalgus, külgvalgus. Eesmärk päikesevalguse märgi edasiandmine.
Lee 106 Primary Red	Spetsiaalvalgus. Eesmärk vale vastuse märgi andmine telesaate sketšis.
Lee 700 Perfect Lavender	Tagantvalgus, spetsiaalvalgus. Eesmärk atmosfääri loomine telesaate sketšis.
Lee 194 Surprise Pink	Spetsiaalvalgus. Eesmärk atmosfääri loomine kontoriruumi aknast tuleva valgusena, dokumendiriiuli toonimine.
Lee 007 Pale Yellow	Otse ülalt valgus. Eesmärk näitleja modelleerimine ja välja valgustamine, elutoa atmosfääri loomine.
Lee 197 Alice Blue	Spetsiaalvalgus. Atmosfääri loomine elutoas aknast tuleva valgusena.
Lee 052 Light Lavender	Spetsiaalvalgus. Eesmärk lastetoa seinte värvimine.

Lee 134 Golden Amber	Spetsiaalvalgus. Eesmärk atmosfääri loomine aknast tuleva valgusena lastetoas, esimeses vaatuses.
Lee 075 Evening Blue	Spetsiaalvalgus. Eesmärk näitlejate käigutee valgustamine.
Lee 253 Hampshire Frost	Külgvalgus, spetsiaalvalgus. Eesmärk profiilprožektorite valguspunkti hajutamine.

4.2.4 Ruumi vormimine

Valguse ülesanne on transformeerida lavaruumi. Mängupind kitseneb ja avardub vastavalt sellele, milline ruumiosa on valgustatud.

Ruumi spetsiaalne vormimine valguse abil on “Harakale haigus...” lavastuse valguskujunduses küll esinev võte kuid mitte väga suurel määral. Selle lavastuse lavakujunduse näol on juba tegemist üsna piiritletud ja vormitud lavaruumiga ja valgusega ruumi kitsendamine ja avardamine toimub rohkem lavategevuste käigus, mis jäävad lavakujunduse piiridest välja – eeslavale (samas on ka nukumaja ees olev lavapind lavakujunduslikult teadlikult tekitatud). Vastavalt tegelaste hulgale ja nende liikumistele laval, sain ruumi kitsendada ning avardada. Ruumi vormimise eesmärgil sain mõningatel eeslaval toimuvate tegevuste käigus lavakujundust (nukumaja) tuua sisse vastavalt kas väiksemal või suuremal määral. Vormiva võttena toimisid ka ülemise korruse tubade akendest tulevad valgused ja spetsiaalvalgused (näiteks gloobus), seda nii juhul, kui korrus oli kangaga varjatud (valgused kumavad läbi kanga ning värvivad seda ning loovad eeslaval monoloogi esitavale näitlejale hea fooni), kui ka teises vaatuses, mil tegevus toimus kohati küll vaid ühes ruumis kuid lavaruumi huvitavamaks muutmiseks olid spetsiaalvalgused madala intensiivsusega ka teistes ruumides.

4.2.5 Tähelepanu koondamine

Valguse ülesanne suunata vaataja tähelepanu vajalikule näitlejale, tegevusele, tegevuspaigale või kõrvale ebaoluliselt.

Tähelepanu koondamise võtet kasutasin vastavalt näitlejate misanstseenidele. Kui näitlejate asetsemine või tegevustik lokaliseerus kindlatesse kohtadesse lavaruumis, sain juhtida vaataja tähelepanu valgusega just sinna ning seeläbi ka ebaolulist lavapinda vaateväljast kaotada. Lavaruumis toimuvad vaatajale vaevu silmaga eristatavad kuid tajutavad valguse ahenemised, suurenemised ja koondumised, nii eeslaval kui ka lavakujunduslikes ruumides ja seda vastavalt misanstseenidele. Eriti vajalikuks kerkis tähelepanu koondamise võimalus, mil nukumaja ülemisel korrusel olevate tegelaskujude eestvalguse suuna puhul kerkis liialt esile näitleja selja taha jääv lavakujundus (elutoas raamaturiiul, kontoriruumis dokumendiriidul ja akvaarium), seetõttu, kui näitleja ruumis parasjagu seal ei asetse, alandasin meeleldi konkreetsete valgussuundade intensiivsust ja juhtisin teiste valgussuundadega vaataja tähelepanu olulisemale. Valgustite asetused ning suunad on valitud just nii, et koondamine ruumide erinevatele osadele oleks võimalik.

4.2.6 Lavapildi kompositsiooni loomine

Valgusekujunduse ülesanne on koostöös lavakujundusega luua lavale kunstiline ja kompositsiooniline tervik.

Seadsin ülesandeks valgusega toetada lavakujundusest tingitud kompositsiooni. Oluliseks asjaoluks "Harakale haigus..." lavapildis sai see, et tihti, kui tegevus toimus eeslaval või ei olnud üleüldiselt lavakujundusega seotud nii aja, koha ega ka muu viitena (sketšid), langes lavaruumi väikese sügavuse tõttu valgusparasiidi näol (valgust peegeldub ebavajalikesse kohtadesse) valgust siiski ka nukumajale ja sellistel juhtudel pidasin tihti kompositsioonilistel kaalutlustel vajalikuks toetada seda siis juba mõne teadliku valgussuunaga lavakujunduse elementide elavdamiseks (nt aknad, käokell, mänguasjad jne.) Samuti töötab sellise kindla vormi ning struktuuriga lavakujundus lavaruumi piiride määrajana - kujunduse piiridest väljajääv tegevus, näitleja, objekt või valgus (või pimedus) mõjub lavapildi kompositsioonist välja jäävana ning saab teise tähenduse (antud lavastuse kontekstis muutub ebaoluliseks). Nii liiguvad sketšis

“kullimäng” konkreetsel hetkel ebaolulised tegelaskujud lavakujunduse ja valguse piiridest välja, et juhtida vaataja tähelepanu fookuses (haiget saanud) olevale tegelaskujule. Tihti võib taolise situatsiooni tekkimine olla miinusmargiga (näiteks lihtsalt lavaruumi väiksusest põhjustatud tingimuste tõttu), kuid võib anda ka võimaluse lavapildi kompositsiooniga mängimiseks soovitud suunas (näiteks tekitada kujundusest väljapoole jäävas alas hoopis teine aegruum).

Värvide kompositsioon põhineb lavastuses nende intensiivsusel ja eri värvide tasakaalul. Nagu eelpool lavaruumi värvimist käsitletavast peatükist nähtub, oli valguskujunduse loomisel kasutusel mitmeid erinevaid värvitoone ning eri kombinatsioonides. Mitmete valguskujunduste loomise käigus olen avastanud, et mõtlen väga palju ja just eelkõige lava ruumi peale, erinevate värvitoonide esinemisele ruumis, nende kombinatsioonidele ja intensiivsustele. Järgmiseks mõtlen alles näitlejale. Kuna enamalt jaolt on tegemist pooltoonide ning nende erinevate kokkusulamisega, siis tihtipeale on selline töömeetod osutunud ka edukaks – ruumikompositsioonilt ja värvikompositsioonilt hästi valitud toonid sobivad kas terviklikult või alusbaasiks või lisandiks ka näitlejavalgusele.

4.2.7 Rütmistamine

Valguse ülesanne on rütmistada etendust sarnaselt helikujundusele. Näiteks sarnaste võtete korduva kasutamise abil luuakse ühtne tervet etendust läbiv visuaalne rütm.

“Harakale haiguse...” visuaalne rütm on valdavalt kiirema loomuga. Kuna monoloogide ajal on visuaalne pilt võrdlemisi staatiline, siis vahesketšidele ning vahevideodele üleminekud ning nende sisene rütm on lavastuslikult vastupidine ehk üsna kiire. See tingib ka valguskujunduslikud tempo muutused, mis toetavad lavastuse ülesehitust. Kiiremate lavategevuste ja lavapiltide vahetumise kõrval loovad pildisiseseid, lavastuse visuaalset atmosfääri mõjutavaid asjaolusid aeglasema rütmiga muuted.

Lavastuse visuaalse rütmiga on väga otseselt seotud ka helikujundus. Nagu on öelnud oma magistritöös lavastuskunstnik Pille Jänes: Valgus ja heli on oma immateriaalsuses mõneti sarnased oma aistingulise tajumisviisi poolest. Seepärast on mõistetav, miks neid kasutatakse sageli koos, sarnast rütmistatuse ja gradatsioonini partituuri järgivana. Harilikult võib tunnistada toimivat üksteist täiendavat suhet (mis sageli töötab teatava liitmärgina) nende kahe emotsionaalselt kõrgelt laetud vahendi vahel. Seda unisooni lõhkuvad erandid on enamasti tähendustloova potentsiaaliga lavastuslikud märgid (Jänes, P. 2007, lk 54). Tööprotsessis tegime

helikujundajaga (Andre Pichen) pidevalt koostööd ning mitmed lavastuse rütmi mõjutavad aspektid said kokku lepitud just omavahel. Nii on palju isegi poolesekundilise täpsusega valgusmuuteid, mis on sünkroonis heliliste muutetega ja heli pikkustega. Omavaheliste ettepanekute käigus nii helikujundajalt valguskujundajale kui vastupidi, realiseerus lavastust toetav ning täpne audiovisuaalne rütm, mis on eelduseks hea lavastusliku terviku sünniks.

4.2.8 Stiili andmine

Valguse ülesanne on toetada lavastuse visuaalset kontseptsiooni ja stiili ning vajadusel seda rõhutada.

“Harakale haigus” lavastuse stiil on tingitud žanrilisest määratlusest – dokumentaalteater. Nii lavalised monoloogid, monoloogid video vahendusel kui ka vahesketšid, on realistlikus stiilis (erandiks videokatked “Kevade” filmist) ja valguskujunduse ülesanne oli seda enamasti toetada. Esimene ja teine vaatus on siiski valguskujunduse stiililt erinevad: Et esimeses vaatuses, monoloogide ajal lavapildis olevat lastetuba näidata kui ideaalse lapsepõlve sümbolit, kujundas selle ülepaisutatult säravaks ja värvikaks, veidi unenäolistes toonides. Kõikidest akendest tuleva valguse koloriidi valisin nii, et see ei tunduks jäljendavat ühtegi reaalses maailmas esinevat valgustingimust (suunad kõikidest ilmakaartest, liiga oranž värvitoon) ja muudaks lastetuba pilkukõitvaks kuid samas oleks see värvitoon ka märgiks väikesest vastuolust lastetuba kujutamises ja tegelaste psühholoogilistes tasandites (depresioonist tingitud isiksusehäiretest). Teine vaatus on taotluslikult juba palju realistlikuma valguskujundusliku stiiliga. See väljendub mitmete reaalsuses tihti esinevate valgustingimuste jäljendamises ja vaatajates reaalse maailma analoogia tekitamises: kuuvalgus, päikesevalgus, toalampide valgus, luminofoorlampide valgus jne.

4.2.9 Meeleolu ja atmosfääri loomine

Valguse ülesanne koostöös lavakujundusega on luua valguse intensiivsuse ja värvide abil lavastuse kontseptsiooni toetav meeleolu ja atmosfäär. Värvide kasutamine atmosfääri loomisel on paljuski sõltuvuses konkreetsest kultuuriruumist, eri kultuuris kannavad värvid erinevaid tähendusi ja tundeid.

Kuna “Harakale haigus...” lavastuse sisu ja temaatika on dokumentaalne ja tõsine ning kohati

isegi ängistav, püüdsin valguskujundusega luua tegelikult vastupidise atmosfääri ning meeleolu. Pidasin ebaotstarbekaks valgusega emotsioone võimendada ning teha vaatajale vaadatavat just pigem lihtsamini kättesaadavaks. Esimese vaatuse monoloogide ajal oli eesmärgiks hoida taustal ja ka kasutuses küll säravalt valgustatud lastetuba kuid oluliseks atmosfääri mõjutajaks muutus siin akendest sisse paistev veidi ebaloomulik valgus, mille eesmärgiks oli lisada toale nii värvi kui ka anda märk tegelaste elus aset leidvatest ebaloomulikest oludest. Nagu tegelaste monoloogidest ka selgub, on depressioonis inimesel tihti nii, et tegelikult on kõik väga hästi, kuid midagi oleks nagu ikka kogu aeg veidi valesti.

Teise vaatuse monoloogid on juba enamasti ja täielikult nukumajas ning nende toetamiseks loodud valguskujundus on inspireeritud eelkõige konkreetsetest ruumidest (eluruum, kontoriruum, lastetuba) ja nende valgustingimustest ja atmosfäärist reaalses elus. Erinevad atmosfäärid ja meeleolud avalduvad eelkõige aja määratlemisel (õhtu, öö, hommik, päev jne.)

Vahesketšide meeleolu ja atmosfääri toetasin vastavalt tegevustikule. Ise pean eriti õnnestunud loodud atmosfääridest alljärgnevaid, kuna enda arvates olen neis hästi ära tabanud sisu ja tegevusega soovitud mõtte edasiandmise ja loonud neile seda toetava ja võimendava atmosfääri: Sketš “sõda”: Madalad külgsuunad tekitavad erilisema ja reaalses elus mittelevinud valgustingimused ja kombinatsioonis “läbi puude” tuleva kuuvalgusega (profiilvalgusti + *gobo*) loovad vajaliku atmosfääri.

Sketš “depressiooni *playlist*”: Oluliseks inspiratsiooniks osutus siin sketši sisu. Heatujuline tegelane lülitab hommikul ärgates sisse raadio millest tuleb järjeapanu tuju rikkuvaid ja depressioonile kallutavaid muusikapalu ning sketšiga antakse mõte ja märk sellest, kuidas depressioonis inimesi võib mõjutada mõni väline ja väike tegur. Toetamaks valguskujunduslikult, lõin atmosfääri, mil ühest toa aknast paistab tuppä rõõmus hommikupäike ja teisest aknast (aknast, mille juures asus ka raadio) külm ja hall valgus. Marcel Danesi valgusümbolika järgi väljendab hall värvus tähendusi - loidus, ähmasus, hägusus, selgusetus, salapära, udusus (Danesi 2002, lk 41). Seeläbi toetas ja väljendas see eelkõige depressiooni küüsis oleva tegelase sisemaailma, mil emotsioonid on ühest äärmusest teise – kord päikeseline, siis jällegi väga vihmane. Valguskujundus annab seeläbi edasi lisaks atmosfäärile ka tegelase erinevaid psühholoogilisi tasandeid ja meeleolusid.

Sketš “lähedus”: Lavalise tegevusena antakse edasi inimeste vahelist lähedust ning selle olulisust. Atmosfääri loomiseks kasutasin värvikoloriite, mis tekitaks sooja ja helge meeleolu, turvalise tunde. Danesi annab kollasele (mille eri tonaalsuseid sketšis kasutasin) tähendusi - elavus, erksus, päikesepaiste, õnn, hingerahu, rahumeelsus (Danesi 2002, lk 41).

KOKKUVÕTE

Antud töö eesmärgiks oli kirjeldada ja analüüsida minu praktilise lõputöö sooritamist, milleks oli Tallinna Linnateatri lavastusele „Harakale haigus...“ valguskujunduse loomine.

Vaataja tajub etendust enamasti kui tervikut ja soovitud tervik sünnib tänu erinevate komponentide – märgisüsteemide tulemuslikul ühendamisel. Üks neist etenduse märgisüsteemidest on ka valguskujundus, millel on oma kindlad ülesanded ning kasutamisevõimalused. Käesoleva ning praktilise töö põhjal võiks ehk järeldada, et „Harakale haigus...“ lavastuse valguskujundusel, on lisaks valguse esmasele kasutusvajadusele (laval toimuva nähtavaks muutmine) veel mitmeid visuaalseid ning tähendust loovaid funktsioone: valguskujundus toetab tegelaste psühholoogilisi tasandeid, määratleb aega ja kohta, toetab ning võimendab lavakujundust, loob atmosfääre ja tekstiväliseid konnotatsioone, kommenteerib sündmustikku ning meeolusid ja toimib kui lavastuse sisese rütmi looja.

Valguskujunduse loomisel tuginesin Viljandi Kultuuriakadeemias omandatud teadmistele ning eelnevatele kogemustele. Ise pean üheks olulisemaks õpetlikuks aspektiks antud praktilise töö puhul väga mitmete eri värvifiltrite kasutamist ning nende omavahelist kombineerimist soovitud tulemuse saavutamiseks. Samuti olen rahul väga läbimõeldud valgussuundade valikuga, mis andis laialdased võimalused ruumi vormimiseks, tähelepanu koondamiseks eri kohtadesse ja atmosfääri loomiseks.

Käesolevas kirjalikus töös on märgata (loodetavasti ka lugeja on seda märganud) esimesi katseid valguskujunduse tähendust loovaid võimalusi tehtud praktilise töö põhjal semantiliselt kirjeldada, mis aitab tehtud ja tulevase valguskujunduslikke otsuseid paremini analüüsida ning mõtestada.

Kogemuste pagas seniste loodud valguskujunduste näol on veel vähene, kuid suurenes antud lavastuse näol kindlasti, nii valguskujunduse loomise tehnilise kui ka sisulise poole pealt.

KASUTATUD KIRJANDUS

Pesti, M. „...ja meie laps saab terveks” 11.04.2014 Eesti Kultuurileht „Sirp“ Nr.14
http://www.sirp.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=21514:--ja-meie-laps-saab-terveks&catid=3:teater&Itemid=2&issue=3484

Küla, M. Pihlak, L. Unt, A. Unt, L. 2005. *Kunstnikuraamat: Juturaamat*. Eesti Teatriliit

Vaigur, M. 2011. *Loengukonspekt*

Danesi, M. 2002. *Understanding Media Semiotics*. London: Arnold.

Epner, L. 2002. *Teatri ja teaduse vahel*. Studia litteraria Estonia 5. Tartu Ülikool

Jänes, P. 2007. *Tähenduse teke lavakujunduses*. Tartu Ülikool. Magistritöö

Lotman, J. 1991. *Kultuurisemiootika*

Orav, K. 2012. *Loengukonspekt*

Maritain, J. 1974. *Art and Scholasticism*

Sebeok, T. 1994. *Signs: An introduction to semiotics*

Lee filtrite nimetused: <http://www.leefilters.com/lighting/colour-list.html>

LISAD

Lisa 1. Fotosid etendusest

Lavavalgus I vaatuse monoloogide ajal (Foto: Siim Vahur)

Lavavalgus I vaatuse monoloogide ajal (Foto: Siim Vahur)

Lavavalgus I vaatus monoloogide ajal (Foto: Siim Vahur)

Lavavalgus II vaatuses (Foto: Siim Vahur)

Lavavalgus II vaatuses, nukumaja kõik toad (Foto: Siim Vahur)

Lavavalgus II vaatuses, kontoriruum (Foto Siim Vahur)

Lavavalgus II vaatuses, elutuba (Foto: Siim Vahur)

Lavavalgus II vaatuses, Robert Annuse monoloog (Foto: Siim Vahur)

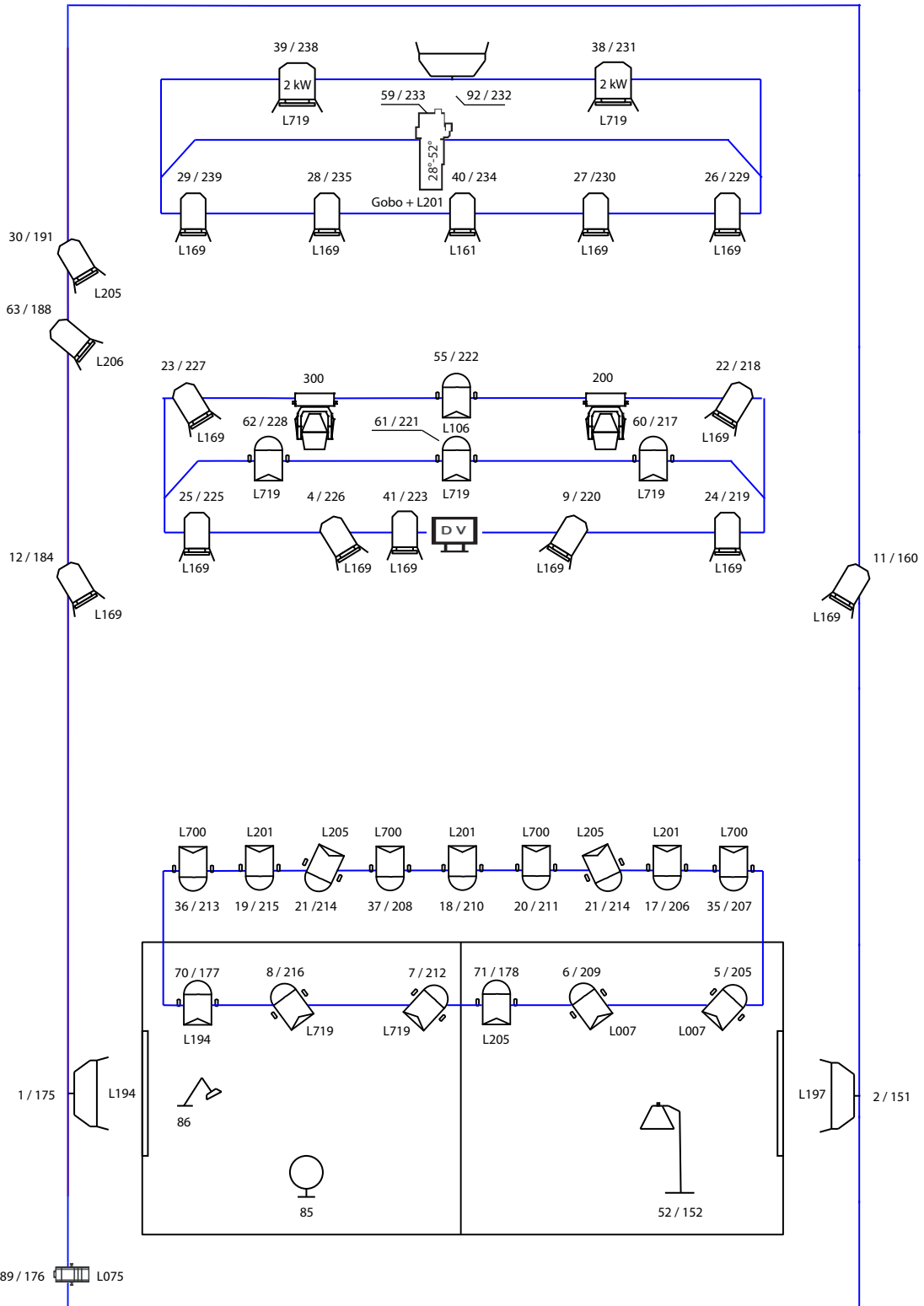
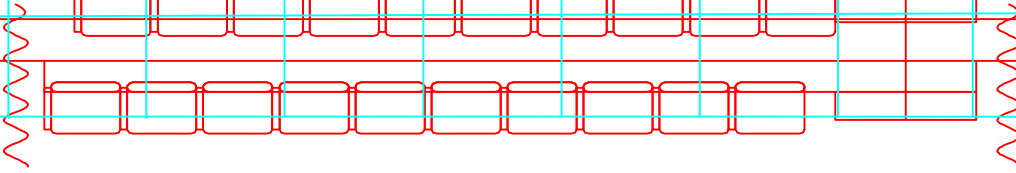
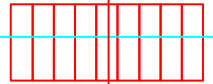
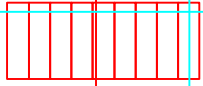
Sketš: depressiooni playlist (Foto Siim Vahur)

Sketš: aastavahetuse tähistamine

Sketš: telesaade (Foto Siim Vahur)

LISA 4

LEGEND

Valgustid		Filtrid
	CCT Starlette Z0082 Pebble-Convex: 2000W 5°-50°	Lee 169
	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	Lee 719
	PAR 64 CP 62 EXG	Lee 161
	Selecon Acclaim PC: 650W 4°-64°	Lee 201
	Selecon Condenser Zoom Profile: 1200W 28°-52°	Lee 205
	Selecon Aurora Cyc: 1250W	Lee 206
	Martin Mac 500 Profile	Lee 106
	Strand Quartet PC: 650W 5°-55.5°	Lee 700
	ETC Source Four Profile: 750W 26°	Lee 194
	Panasonic PT-D5700E Projektor	Lee 007
	Selecon Hui Cyc: 500W	Lee 007
	Eurolite FS-1 pörandajalg	Lee 197
	Eurolite PAR 36 Pinspot: 30W	Lee 052
		Lee 134
		Lee 253

LISA 5. Valgussuunad

Valguskujunduse suunad ning kasutus

Tänapäevane teatripraktika peab oluliseks lavavalguses kasutada kõiki alljärgnevaid valgussuundi ning vastavalt soovitud tulemusele kas eraldi või kombinatsioonis. “Harakale haigus...” valguskujunduses olid kasutusel kõik valgussuunad, peale altvalguse.

Eestvalgus — valgusti asetseb objekti ees või kohal, põhilisteks ülesanneteks on tegevuse ja lavakujunduse väljavalgustamine ning ruumi värvimine. Eestvalguse puhul on ruumi ja objekti kontrast väike — lavapilt muutub nõ. lamedaks, seetõttu kasutatakse 30°-50° (optimaalseim 45°) langemisnurgaga eestvalgust ja seda enamasti koos teiste suundadega ning võrreldes nendega madalamal intensiivsusel. Erandiks on juhud, mil soovitakse lavale saada publikule selgesti nähtavaid varje, mis eestvalgusega kaasnevad.

Altvalgus ehk rambivalgus — ruumi või objekti valgustatakse suunaga alt üles, tekitab valgustatavale objektile ebaloomulikud varjud, seetõttu kasutatakse seda suunda juhul, kui soovitakse luua ebamaisuse ja õudsuse tunnet.

Tagantvalgus ehk kontravalgus — valgusallikas paikneb objekti taga ja varjud langevad vaatajapoolsele pinnale. Tagantvalgus sobib kõige paremini ruumi sügavuse rõhutamiseks.

Külvalgus — valguse lavale suunamine külgedelt aitab rõhutada valgustatava ruumi ja objekti vormi. Enim kasutatud valguse suund teatris, nii eraldi kui kombinatsioonina. Oluline suund näitleja modelleerimisel.

Ülaltvalgus — valgus suunatakse otse ülalt alla, tuleb välja valgustatava objekti kuju ja suurus, kuid mitte reljeef, seetõttu kasutatakse ülalt langevat valgust ühe komponendina, aga ka “objekti ruumist väljalõikajana”.

Taustavalgus ehk horisondivalgus — aitab rõhutada lava sügavust, värvida horisonti; kasutatakse tihti teistest valgussuundadest eraldi.

„Harakale haigus...“ Suunatabel

DIM	VALGUSTI	FILTER	SUUND	VALGUSE ÜLESANNE
1	Selecon Aurora Cyc: 1250W	L194	Kontoriruumi aknasse, piiratud klappidega	Spetsiaalvalgus
2	Selecon Aurora Cyc: 1250W	L197	Elutoa aknasse, piiratud klappidega	Spetsiaalvalgus
4	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	L169	Elutuba - diivan	Eestvalgus
5	PAR 64 CP 62 EXG	L007	Elutoa diivan	Ülaltvalgus
6	PAR 64 CP 62 EXG	L007	Elutoa laud, tugitool	Ülaltvalgus
7	PAR 64 CP 62 EXG	L719	Kontoriruumi laud, tool	Ülaltvalgus
8	PAR 64 CP 62 EXG	L719	Kontoriruumi põrand	Ülaltvalgus
9	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	L169	Kontoriruum - laud	Eestvalgus
11	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	L169	Elutuba – laud	Eestvalgus
12	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	L169	Kontoriruum – riieli esine	Eestvalgus
13	ETC Source Four Profile: 750W 26°	L205 + L253	Lastetoe aknasse (sein)	Spetsiaalvalgus
14	ETC Source Four Profile: 750W 26°	L719	Lastetoe aknasse (sein)	Spetsiaalvalgus
15	ETC Source Four Profile: 750W 26°	L719	Lastetoe aknasse	Spetsiaalvalgus
17	PAR 64 CP 62 EXG (lamp horisontaalselt)	L201	Eeslava	Tagantvalgus
18	PAR 64 CP 62 EXG (lamp horisontaalselt)	L201	Eeslava	Tagantvalgus
19	PAR 64 CP 62 EXG (lamp horisontaalselt)	L201	Eeslava	Tagantvalgus
20	PAR 64 CP 62 EXG (lamp vertikaalselt)	L700	Eeslava	Tagantvalgus
21	2 x PAR 64 CP 62 EXG (lamp horisontaalselt)	L205	Eeslava (vasak paremale, parem vasakule)	Tagantvalgus
22	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	L169	Lastetoe kirjutuslaud	Eestvalgus
23	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	L169	Lastetoe öökapp	Eestvalgus
24	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	L169	Lastetoe öökapi ja posti vaheline ala	Eestvalgus
25	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	L169	Lastetoe kirjutuslaua ja posti vaheline ala	Eestvalgus
26	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	L169	Eeslava: 1,5m publikust, lastetoe tagaseina alumise servani	Eestvalgus
27	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	L169	Eeslava: 1,5m publikust, lastetoe tagaseina alumise servani	Eestvalgus
28	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	L169	Eeslava: 1,5m publikust, lastetoe tagaseina alumise	Eestvalgus

			servani	
29	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	L169	Eeslava: 1,5m publikust, lastettoa tagaseina alumise servani	Eestvalgus
30	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	L205	1,5m publikust, lastettoa akna ülemise servani	Spetsiaal (sketš lähedus)
31	Strand Quartet PC: 650W 5°-55.5°	L161	Lastettoa kirjutuslaud-tool	Eestvalgus
32	Strand Quartet PC: 650W 5°-55.5°	L161	Lastettoa puitportaal	Külgvalgus, puitportaali värvimine
33	Strand Quartet PC: 650W 5°-55.5°	L161	Lastettoa öökapp, tumba	Eestvalgus
34	Strand Quartet PC: 650W 5°-55.5°	L161	Lastettoa puitportaal	Külgvalgus, puitportaali värvimine
35	PAR 64 CP 62 EXG (lamp vertikaalselt)	L700	Eeslava	Tagantvalgus
36	PAR 64 CP 62 EXG (lamp vertikaalselt)	L700	Eeslava	Tagantvalgus
37	PAR 64 CP 62 EXG (lamp vertikaalselt)	L700	Eeslava	Tagantvalgus
38	CCT Starlette Z0082 Pebble-Convex: 2000W 5°-50°	L719	Eeslava: 1,5m publikust, lastettoa tagaseina puitport. ülemine serv	Eestvalgus
39	CCT Starlette Z0082 Pebble-Convex: 2000W 5°-50°	L719	Eeslava: 1,5m publikust, lastettoa tagaseina puitport. ülemine serv	Eestvalgus
40	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	L161	Eeslava: 1,5m publikust, 0,5m lastet. Põrandale	Spetsiaal (sketš uusaasta)
41	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	L169	Lastettoa posti ees seisjale	Eestvalgus
43	2 x Strand Quartet PC: 650W 5°-55.5°	L201	Eeslava	Külgvalgus
44	PAR 64 CP 62 EXG (lamp horisontaalselt)	L134	Lastettoa aknasse	Spetsiaalvalgus
45	PAR 64 CP 62 EXG (lamp vertikaalselt)	L134 L206	Lastettoa aknasse	Spetsiaalvalgus
46	PAR 64 CP 62 EXG (lamp vertikaalselt)	L134 L719	Lastettoa aknasse	Spetsiaalvalgus
47	Strand Quartet PC: 650W 5°-55.5°	L052	Lastettoa vasak nurksein (öökapp)	Lastettoa sein värvimine
48	Strand Quartet PC: 650W 5°-55.5°	L052	Lastettoa parem nurksein (kirjutuslaud)	Lastettoa sein värvimine
49	PAR 64 CP 62 EXG (lamp vertikaalselt)	L719	Aknasse	Spetsiaalvalgus
50	Selecon Acclaim PC: 650W 4°-64°	L201	maja ees, alates seinast, punkti suurus 0,5m	Spetsiaalvalgus (sketš sõda)
51	Selecon Acclaim PC: 650W 4°-64°	L201	maja ees, alates seinast, punkti suurus 0,5m	Spetsiaalvalgus (sketš sõda)
52	Elutoa põrandalamp		Diivani kõrval	Atmosfäär
53	Strand Quartet PC: 650W 5°-55.5°	L052	Lastettoa parem seinapool (pildid)	Lastettoa sein värvimine
54	Strand Quartet PC: 650W 5°-55.5°	L052	Lastettoa vasak seinapool (voodi kohal)	Lastettoa sein värvimine

55	PAR 64 CP 62 EXG (lamp horisontaalselt)	L106	Eeslava + lastetuba	Spetsiaalvalgus (telemäng)
56	PAR 64 CP 62 (lamp vertikaalselt)	L700	Lastetoa aknasse	Spetsiaalvalgus (telemäng)
57	PAR 64 CP 62 (lamp vertikaalselt)	L700	Lastetoa aknasse	Spetsiaalvalgus (telemäng)
58	PAR 64 CP 62 (lamp vertikaalselt)	L700	Lastetoa aknasse	Spetsiaalvalgus (telemäng)
59	Selecon Condenser Zoom Profile: 1200W 28°-52°	L201 + Gobo	Eeslava (maja laiuselt)	Spetsiaalvalgus (sketš sõda)
60	PAR 64 CP 62 EXG (lamp horisontaalselt)	L719	Eeslava: ülemine serv lastet. tagaseina al. serv	Ülaltvalgus
61	PAR 64 CP 62 EXG (lamp horisontaalselt)	L719	Eeslava: ülemine serv lastet. tagaseina al. serv	Ülaltvalgus
62	PAR 64 CP 62 EXG (lamp horisontaalselt)	L719	Eeslava: ülemine serv lastet. tagaseina al. serv	Ülaltvalgus
63	Selecon High Performance PC: 1200W 4.5°-62°	L206	Eeslava	Spetsiaalvalgus (eest-külg) (sketš kullimäng)
64	ETC Source Four Profile: 750W 26°	L205 + L253	Lastetoa aknasse	Spetsiaalvalgus
66	Selecon Acclaim PC: 650W 4°-64°	L719	Lastetoa vastasnurka	Külgvalgus
67	Selecon Acclaim PC: 650W 4°-64°	L719	Lastetoa vastasnurka	Külgvalgus
70	PAR 64 CP 62 EXG (lamp vertikaalselt)	L194	Kontoriruumi dokumendiriil	Riiuli värvimine
71	PAR 64 CP 62 EXG (lamp vertikaalselt)	L205	Elutoa raamaturiil	Riiuli värvimine
80	Tossupliit		Publikutribüüni all	
81	Ventilaator		Publikutribüüni all	
82	Lualamp		Öökapiil	
83	Laelamp		Seinal oleva pildirea keskel	
84	Lualamp		Kirjutuslual	
85	Gloobus		Kontoriruumis: dokumendiriili peal	
86	Lualamp		Kontoriruumis: kirjutuslual	
87	EuroLite PAR 36 PinSpot: 30W	L719 + L253	Käokellale	Käokella valgustamine
89	Selecon Acclaim PC: 650W 4°-64°	L075	Ruumide sissekäigu juurde	Näitlejate käigutee valgus
90	2 x CCT Z0644 Minuette Pebble PC: 650W 7.5° - 47°	OW	Publikutribüüni viimase rea kohal	Saalivalgus
91	2 x CCT Z0644 Minuette Pebble PC: 650W 7.5° - 47°	OW	Publikutribüüni keskel	Saalivalgus
92	Selecon Aurora Cyc: 1250W	OW	Publikutribüüni esimene-keskmine sektor	Saalivalgus
93	Selecon Hui Cyc: 500W + 3 x töövalgusti 150W + PAR 38 150W	OW	*Publikutribüüni parem sektor + vasak sektor + sissepääsu kohal	Saalivalgus

LISA 6

"Harakale haigus..." CUE LIST

I vaatus

CUE ID	CUE TEXT	FOLLOW	IN FADE	DOWN FADE
1	Saal + ilu		5	
1.5	Saaliteenindaja ette teadvustama		3	
2	Saaliteenindaja lahkub eeslavalt (BO)	8 (WAIT)	12	
3	Video l2bi (Pireti monoloog)	30	3	
3.5	Follow (Macid paika)		1:00	
4	Heli peale. Piret: Magan ise, m6tlen ise, teen ise (skets kullim2ng)		3	
5	Saab haiget		1	
6	Heli peale (tagasi)		2	
7	Saab haiget		1	
8	Heli peale (tagasi)		2	
8.5	Saab haiget		1	
9	Heli peale (tagasi)		2	
9.2	Saab haiget		1	
9.5	Heli peale (tagasi)		2	
9.7	Saab haiget		1	
10	Kalmet: ja tuju ongi l2inud (BO, l2heb video)		5	
15	Video läbi (Veiko monoloog)		10	
16	Veiko: Paremaks see olemine. (LK 10)		10	40
16.5	Veiko: Teadsin, et see on depressioon (LK 13)		10	40
16.6	Veiko: aga just see stabiilsus. (paremale liikuma)		10	30
17	Veiko: ülespoole seda meeleolu (LK 14)		10	1:00
18	Veiko: Vaatame, n2eme. (BO + chase)		5	
20	Heli suureks (telesaade)	0	1	
21	Follow	3	0	
21.5	Follow	3	0	
21.6	Follow	3	0	
21.7	Follow	3	0	
22	Follow (mängijad kohal)		1	
22.01	Vale vastus	1	0	
22.02	Follow (m2ng tagasi)		0	
22.03	Vale vastus	1	0	
22.04	Follow (m2ng tagasi)		0	
22.1	Voiceover: 6ige vastus!	2	0	
22.2	Follow	3	0	
22.3	Follow	3	0	
22.4	Follow	2	1	
22.41	Follow		2	
22.5	Voiceover: pakkima! (BO)	3	3	
30	Follow (Kalmeti monoloog)		7	
31	Kalmet: ...on sul vaja teist traumat.		10	50
35	Kalmet: V6ibolla kaksikud saavad, ma ei tea. (BO, l2heb video)		5	
36	Kalmet saaliuksest v2ljas (Publik)		5	

"Harakale haigus..." CUE LIST

II vaatus

CUE ID	CUE TEXT	FOLLOW	IN FADE	DOWN FADE
37	Saali uks kinni (BO, l2heb video)		15	
38	Video l2bi, muusikas kellade algusega	3.75	2	
39	Follow	3.75	3.75	
39.1	Follow	3.75	3.75	
39.2	Follow	3.75	0	
39.3	Follow	3.75	0	
39.4	Follow	8	0	
40	Follow (k6ik toad)		5	
40.1	Robert kirjutuslaua juures ja lylitab laualampi		0	
45	Britta lylitab lampi (j22b Ursula)		0	
50	Ursula vajutab lampi (BO) (...mitte midagi, mida kaotada.)		0	
55	S6ja j6makas (skets s6da)		1	
60	Britta> Kuidas sul on? Robert viskab k2ega (BO, strobe sub)		5	
65	Ilutulestiku j6makas (skets uusaasta vastuv6tmine)		1	
70	Robert Britta 6lale nutma (BO)		5	
75	Beat-i algusega (Roberti tuba)		10	
75.5	Follow		10	
76	Britta lylitab lampi, muusikas cut		0	
80	Robert paneb pintsaku kohvrile		15	40
81	Britta toolilt 2ra		5	10
85	Britta: ...tegingi selle teadliku valiku.		1	
90	Follow (skets depressiooni playlist)		10	
95	Robert kappi (BO)		15	
100	Video fade out (hakkab Roberti monoloog)		5	
105	Robert: Soovitan t2iega (Skets l2hedus)		10	
107	Muusikas kellade fade out algusega (BO, l2heb video)		16	
108	Kalmet ylevale lavale	5	5	
109	Follow		5	
110	Kalmet: Oleks nii hea seda teha. Algab muusika		10	
110.5	Kalmet hakkab redelist alla ronima		10	
112	Muusika suureks (BO)		1:00	
113	Muusika l2bi (publik + kummardamine)		5	

SUMMARY

This written academic work is part of my creative-practical diploma and holds a purpose to describe and analyse my work as a lighting designer and lighting design itself for Tallinn City Theatre's play „illness to magpie...“ directed by Paavo Piik and Mari-Liis Lill. Main method that I use during this paperwork to analyse my use of light in this play, is based on a functions and aims of stage lighting – selective visibility, revelation of form, location and time of day, supporting set design, composition, mood, shaping room, creating atmosphere and visual rhythm. All these functions of light are presented in „illness to magpie...“ lighting design and hereby (in this paperwork) I have been explaining and analysing them in practical and semiotical way. Tehcnical aspects and content are supported by photographs and technical drawings.

My goal was to create lighting design that supports all necessary aspects of the play and hopefully I reached the goal sucessfully.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Emil Kallas

Sünnikuupäev: 14.02.1986

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose: Valguskujunduse loomine Tallinna Linnateatri lavastusele „Harakale haigus...“ mille juhendaja on Liina Unt.
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, 21.05.2014